

51E VAKANTIECURSUS IN DRINKWATERVOORZIENING

Schotten tussen drinkwater, riolering en afvalwaterzuivering gaan verdwijnen

Nadat al vele jaren is gepraat over integraal waterbeheer en nut en noodzaak van een integraal waterketenbedrijf, gaat het er nu de komende jaren echt van komen. Al of niet onder invloed van de dreigende marktwerking, stappen drinkwater- en afvalwatersector over de oude scheidslijnen heen. Nieuwe initiatieven als de E-water BV van Waterleiding Maatschappij Limburg en Zuiveringschap Limburg en de overname van de riolering van de gemeente Gaasterlân-Sleat door de Waterleiding Friesland zijn haarscheurtjes in de historisch bestaande schotten en de voorboden van het einde van de traditionele taakverdeling tussen waterleidingbedrijf, gemeente en waterschap. Dat zijn de conclusies van de 51^e vakantiecursus in Drinkwatervoorziening die op 8 januari j.l. plaatsvond aan de TU Delft.

Prof. ir. Hans van Dijk leidde de dag in met de constatering dat de collegezaal met 285 deelnemers weer helemaal vol zat. Jaar in, jaar uit komen (dezelfde) ongeveer 280 mensen naar het nieuwjaarssymposium van de waterwereld.

bij de energie-, gas- en kabelbedrijven verandert het traditionele overheidsbedrijf in een echte onderneming. Dit betekent voor het bedrijf een grote cultuuromslag, die creatief aangepakt dient te worden. Om dit te bewerkstelligen is een integer en sterk leiderschap een noodzaak.

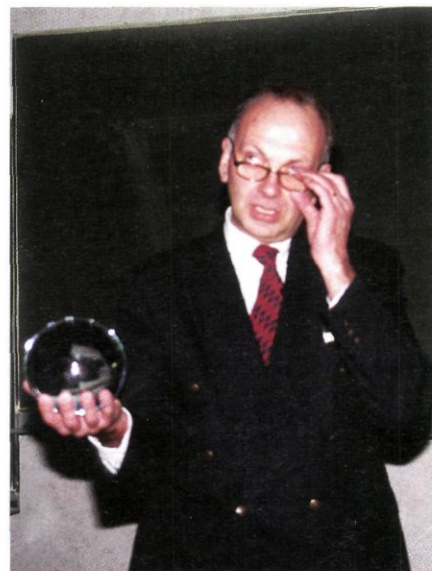

Bij Monopoly leerden we al dat een fusie van waterleiding- en elektriciteitsbedrijf meer oplevert.

Strategische ontwikkelingen

De gemiddelde levensduur van een bedrijf is 15 jaar, hoe overleeft een waterleidingbedrijf? was de eerste vraag die dr. Ivo Callens (Robertson Consulting) de aanwezigen voorlegde. Wat is de plaats van het waternutsbedrijf in de markt en hoe gaan we hier organisatorisch mee om? Net zoals

Ir. Alexander Vos de Wael (WZHO) ging vervolgens in op de dilemma's van een veranderend waternutsbedrijf vanuit zijn achtergrond als waterleidingdirecteur. Een waterleidingbedrijf anno 1999 moet vooruitzien, problemen voor zijn. Hiervoor worden instrumenten als trendanalyses, extrapolatie, managementtrapportages, etc. gebruikt. Maar deze leveren soms geen betere resultaten dan de in het verleden vaak gebruikte glazen bol, die Vos de Wael demonstratief had meegebracht. Tot slot belichtte Vos de Wael enige dilemma's waarmee hij als waterleidingdirecteur geconfronteerd wordt: de verschillende visies van de ministeries van Economische Zaken, Milieu en Waterstaat, waardoor het overheidsbeleid onduidelijk is, de samenwerking in de waterketen waarbij de praktijk vooruit loopt op de wetgeving, de acceptatie door de klant van een commercieel waterleidingbedrijf en de consequenties van deze veranderingen voor de werknemers.

Alexander Vos de Wael als waarzegger.

Full-service waterbedrijf

Zijn innovatie, klantgerichtheid en kostenefficiëntie een privilege van vrije marktpartijen? Geenszins, stelde drs. Gieljo van Nuland (Waterleiding Maatschappij 'Noord-West-Brabant'). Een NV die op arm-lengte afstand van de overheid functioneert kan juist een completer pakket van diensten en producten ontwikkelen dan de vrije marktpartijen. Van Nuland onderbouwde deze stelling door de ontwikkelingen bij WNWb te schetsen. Het karakter van dit bedrijf is de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. De WNWb voelt zich momenteel verplicht om hoge eisen te stellen aan klantvriendelijkheid, innovatie en milieubewustzijn. Om aan deze eisen te voldoen is de interne organisatie veranderd en worden meerdere producten en diensten op maat geleverd aan de klant. Daarnaast wordt met andere nutsbedrijven als het Hoogheemraadschap van West-Brabant en de PNEM nauw samengewerkt. Hoewel nog slechts zeven procent van de omzet door de nieuwe diensten wordt gegenereerd, levert dit een hoge klanttevredenheid op.

Wat wil de klant?

Op één van de producten die een veranderend waterbedrijf kan leveren, het huishoudwater, werd ingegaan door ir. Dim van Rijsbergen (Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant). Hij stelde dat huishoudwater 'in' is. In de komende vijf jaar kan namelijk een jaarlijkse afzet van (maximaal) 30 miljoen kubieke meter in nieuwbouwwijken gerealiseerd worden. Maar hoe stelt een waterleidingbedrijf zich op tegenover de klant die huishoudwater wil? Van Rijsbergen ging in op een aantal aspecten van huishoudwater aan de hand van projecten die reeds in uitvoering zijn. Op het gebied van veiligheid

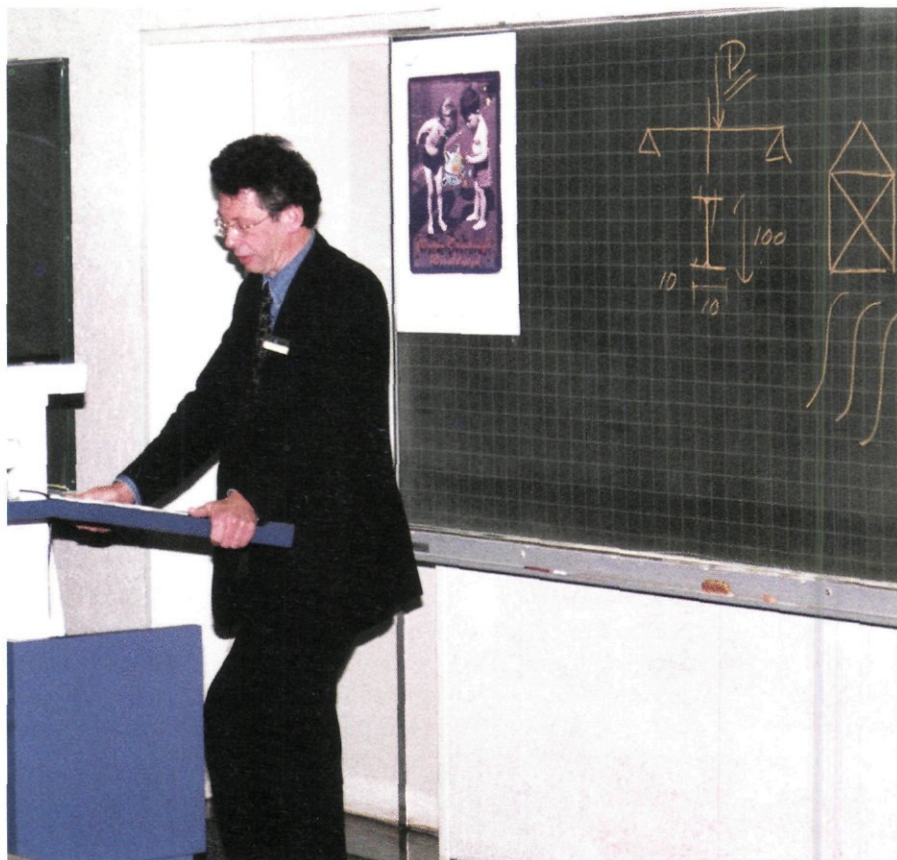
en kwaliteit van huishoudwater zijn er door de bedrijfstak in samenwerking met Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu richtlijnen vastgesteld. Op het gebied van financiën kan gesteld worden dat deze afhankelijk zijn van plaatselijke omstandigheden. De milieuwinst van huishoudwaterprojecten is ook sterk afhankelijk van lokale factoren.

Leidsche Rijn

Eén van de projecten die door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu geselecteerd zijn in het programma Water in de stad is het project Leidsche Rijn. Op dit project werd ingegaan door ir. Chris Bruggink (Waterleidingbedrijf Midden-Nederland). Leidsche Rijn is de grootste VINEX-locatie van Nederland met in totaal 30.000 woningen (evenveel als Leeuwarden), die de komende 20 jaar gebouwd worden. De totale hoeveelheid te leveren water bedraagt vijf miljoen kubieke meter per jaar waarvan ongeveer de helft huishoudwater. Doordat de WRK-leiding aan Leidsche Rijn grenst, dient dit water als bron voor huishoudwater. Bij dit onderzoek is gekeken naar gezondheids- en esthetische aspecten. Maar ook is de praktische haalbaarheid van levering van huishoudwater bekeken. Hoe worden de leidingen uitgevoerd en hoe worden foutieve aansluitingen voorkomen? Een ander aspect is de communicatie met de klant, hoe ervaart de klant het gebruik van huishoudwater? Hiervoor is een groots opgezet informatieoffensief gestart. De proef met huishoudwater duurt nog tot 1 april van dit jaar, waarna besloten wordt of huishoudwater aan de nieuwbouwwijk in zijn geheel geleverd gaat worden.

Van achterstand naar voorsprong

Burgemeester Wiebe Pitlo, de burgemeester die nooit op vakantie hoeft, zoals hij zelf zei, ging in op de ontwikkelingen in de waterketen in zijn gemeente. Pas in 1959 werden de laatste plaatsen van de gemeente aangesloten op het waterleidingnet, een twijfelachtige eer. In die jaren werd het afvalwater op het 'strontplein' verzameld en door de gemeentelijke medewerkers naar elders vervoerd voor verwerking. In 1985 was 70 procent van de woningen op de riolering aangesloten. In 1995 is door de gemeente aan Waterleiding Friesland gevraagd wat de mogelijkheden waren voor een financieel waterspoor (ofwel de vervuiler betaalt). Maar ook de mogelijkheden voor een technisch waterspoor zijn besproken. Vorig jaar is het beheer van het rioleringsstelsel overgedragen aan Waterleiding Friesland. De ervaringen tot nu toe zijn goed en de

Dijkgraaf Van der Vlist.

jaarlijkse verhoging van de rioollasten met 10 gulden is dit jaar zelfs uitgesteld. Gesteld kan worden dat de gemeente haar achterstand heeft omgebouwd tot een voorsprong en dat de uitdaging nu ligt bij bestuurlijk Nederland om het voorbeeld van de gemeente te volgen.

De ambities van een regionale (afval)waterzuiveraar

Op de uitdaging van de burgemeester, werd ingegaan door dijkgraaf ir. Hans van der Vlist van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier. Van der Vlist vertelde dat in de wereld van de afvalwaterzuiveraars de houding tegen het ketenbeheer de afgelopen jaren is veranderd van defensief naar pro-actief. Om marktwerking te voorkomen dient de zuiveringswereld de komende jaren een aantal resultaten te boeken. Als eerste moet in de zuiveringswereld een grotere financiële transparantie tot stand komen en dient binnen het bedrijf een cultuuromslag plaats te vinden, waarbij een grote inspanning van het huidige personeel gevraagd wordt. Ten tweede moet het zuiveringsbedrijf aan dezelfde eisen voldoen als zij aan de bedrijven in hun waterschap stellen. Het waterschap zal iso-gecertificeerd moeten worden en zal een jaarlijks milieuverslag op moeten stellen. Daarnaast zullen bedrijven moeten samenwerken om te komen tot minimalisatie van de milieu-

lasten. Dit kan gebeuren door bijvoorbeeld afkoppelen van het regenwater en schaalvergroting van de afvalwaterverwerking. Samenwerking in de keten is volgens Van der Vlist de uitdaging als antwoord op het liberaliseringsstreven en zoals hij stelde, deze uitdaging is niet vrijblijvend.

Economische grondslagen marktwerking

Marktwerking is sinds kort een veel gebruikte term in de nutssector. Verregaande vormen van marktwerking zijn in de energie- en telecommunicatiebranche al ingevoerd. Hoe marktwerking in de watermarkt een optimaal resultaat voor de klant kan opleveren werd uitgelegd door drs. Elbert Dijkgraaf van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Uit zijn verhaal kwam naar voren dat door de overheid aan de watermarkt een vijftal doelen gesteld worden, namelijk kwaliteit, leveringszekerheid, verdrogingsbestrijding, milieuzorg en kostenbeheersing. Aan de eerste vier doelen wordt door de waterwereld voldaan. Het vijfde doel, de kosten, staat in de waterwereld nog niet primair. In een door Dijkgraaf opgesteld rapport voor Economische Zaken naar de invloed van marktwerking werd geconcludeerd dat voor de waterwereld op de korte termijn het verstrekken van meer informatie voldoende is om de kostenefficiëntie in de waterwereld te

bevorderen. Dijkgraaf sloot zijn verhaal af door te bekijken wat de gevolgen zijn van invoering van de uiterste vorm van marktwerking. Volgens Dijkgraaf kunnen dan alle doelen van de overheid wel gehaald worden. De verdergaande ambities van de waterleidingbedrijven met betrekking tot de vier genoemde aspecten worden echter niet meer gehaald. Een vergaande marktwerking is dan ook ongewenst, stelde hij.

Een milieu-economische beschouwing

Prof. ir. Ekko van Ierland (Landbouw-universiteit Wageningen) ging in zijn verhaal in op de mogelijkheden die er zijn binnen de milieu-economie om te komen tot de optimale variant. De watermarkt faalt op het gebied van marktwerking door het monopolistische karakter, de externe factoren (verdroging en energieverbruik) en het feit dat de eigendomsrechten van water niet duidelijk bepaald zijn. In de milieu-economie zijn er diverse mogelijkheden (directe regelgeving, heffingen, subsidies, voorlichting en het doorbreken van monopolies) aanwezig om het falen van de markt te corrigeren. Instrumenten die nog niet toegepast worden zijn verhandelbare emissierechten en statiegeldregelingen. De verschillende partijen in de waterketen zijn zich ervan bewust dat samenwerking in de keten het belangrijkste onderwerp voor de komende jaren is. De verdeling van de investeringskosten over de verschillende actoren is echter niet gelijkmatig. Inzet van milieu-economische instrumenten kan helpen bij het realiseren van de waterketen.

Nieuwjaarsborrel

Tijdens de afsluitende nieuwjaarsborrel was men unaniem van mening dat een verdere samenwerking in de waterketen bevorderd moet worden. In dit verband past ook de suggestie van de decaan van Civiele Techniek om volgend jaar de Vakantiecursus in Drinkwatervoorziening te combineren met de Vakantiecursus in Riolering en Afvalwaterbehandeling.

De bundel van de 51^e Vakantiecursus in Drinkwatervoorziening is verkrijgbaar bij het secretariaat van de Vakantiecursus in Drinkwatervoorziening, (015) 278 78 94, email: vc.drinkwater@ct.tudelft.nl

**Foto's: M. Nederlof
met dank aan Hans van Dijk en
Jasper Verberk**